

References

1. Goncharenko S. U. Ukrayins'kyj pedagogichnyj slovnyk / za red. S. Golovko. – Ky'yiv : Ly'bid', 2002. – 373 s.
2. Ky'sla N. Mul't-terapiya yak zasib rozvy'tku tvorchy'x zdbnostej ditej doshkil'nogo viku / N.Ky'sla // Prakty'chna mediagramotnist': mizhnarodnyj dosvid ta ukrayins'ki perspekty'vy' : zbirny'k statej P'yatoyi mizhnarodnoyi naukovo-metody'chnoyi konferenciyi, 31 ber. – 1 kvit. 2017 r. – Ky'yiv : Centr vil'noyi presy', Akademiya ukrayins'koyi presy', 2017. – S. 125–130.
3. Mediaosvita ta mediagramotnist' : pidruchny'k / red.-upor. V. F. Ivanov, O. V. Voloshenyuk; za nauk. red. V. V. Rizuna. – Ky'yiv : Centr Vil'noyi Presy'. 2013. – 352 s.
4. Fedorov A. V. Mediaobrazovanie: istoriya i teoriya : uchebn. posobie dlya vuzov / A. V. Fedorov. – M. : MOO «Informaciya dlya vseh», 2015. – 450 s.
5. Chelysheva I. V. Metodika i tekhnologiya mediaobrazovaniya v shkole i vuze / pod. red. A. V. Fedorova. – Taganrog : Izd. centr Taganrog. gos. ped. in-ta. 2009. – 320 s.

УДК 81'24:373.3.015.31

DOI 10.31652/2415-7872-2020-61-51-56

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

В. В. Пруняк

orcid.org/0000-0002-1698-0694

У статті розглядається проблема формування навичок говоріння і письма як засобу розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на засадах сучасних досліджень комунікативного процесу та його ситуативних складових. Робиться акцент на тому, що говоріння й письмо – це різномірні види мовленнєвої діяльності, які суттєво різняться між собою не тільки формою реалізації, а й дією великої кількості позалінгвістичних факторів. Урахування специфіки мовної організації усних і письмових висловлень на основі засвоєння доступних для дітей молодшого шкільного віку мовних ресурсів у поєднанні з орієнтуванням на умови реалізації процесу усного і писемного спілкування забезпечить формування комунікативної компетентності, сприятиме становленню творчої особистості молодшого школяра. Результатом його мовленнєвої діяльності буде мовленнєво-творчий процес, що характеризується індивідуальністю, виразністю, образністю, емоційністю, дієвістю, стилістичною довершеністю усного і писемного мовлення.

Ключові слова: початкова освіта, творча особистість, комунікативна компетентність, говоріння і письмо, екстралінгвістична основа комунікації.

DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A NECESSARY CONDITION OF CREATING A CREATIVE PERSON IS NECESSARY YOUNGER SCHOOL

V. Prunyak

The article deals with the problem of speaking and writing skills as a means of developing the communicative competence of younger students on the basis of modern studies of the communicative process and its situational components. Emphasis is placed on the fact that speaking and writing are heterogeneous types of speech activity, which differ significantly not only from the form of realization, but also from the action of a large number of extra-linguistic factors. Taking into account the specifics of the language organization of oral and written utterances based on the acquisition of language resources available to young children in combination with orientation to the conditions of realization of the process of oral and written communication will ensure the formation of communicative competence, will contribute to the formation of creative personality of the younger person. The work of an elementary school teacher in the development of speaking and writing skills should be based not only on common signs of spoken and written forms of speech, since they have many similarities (the same communicative function, purpose of communication, similar vocabulary, etc.), but also on the presence of many specific features. caused by the effect of extra-linguistic factors. Mastering the process of speaking as a type of speech activity and at the same time a means of communication, thinking, cognition, reasoning is a necessary and important condition for the development of students' mental and creative abilities. The result of such speech activity will be a speech-creative process characterized by individuality, expressiveness, imagery, emotionality, efficiency, stylistic perfection of oral and written speech.

Keywords: elementary education, creative personality, communicative competence, speaking and writing, extra linguistic basis of communication.

Розвиток системи освіти вимагає сьогодні впровадження нових методів і прийомів навчання, використання більш ефективного навчання, зорієнтованого на швидкоплинні зміни не тільки в нашому суспільстві, а й у світі в цілому. На думку вчених, сучасний навчальний процес має ґрунтуватися на розвитку різноманітних форм мислення, ключових і предметних компетентностей, творчих здібностей адаптованих до життя в соціумі особистостей. Цим і зумовлений пошук інновацій, покликаних забезпечити використання більш ефективних технологій навчання, спрямованих на формування активної творчої особистості в нових нестандартних умовах життєдіяльності.

Проблема культивування творчості як масового явища набула особливої актуальності в наш час, коли перед суспільством постали проблеми, пов'язані з глобальною необхідністю підвищення творчого потенціалу особистості. У зв'язку з цим посилюється інтерес до формування і розвитку духовно багатой мовної особистості загальноосвітньої школи, у тому числі й особистості молодшого школяра. Адже саме оволодіння учнями початкових класів рідною мовою становить головну умову й засіб їхнього мовленнєво-комунікативного розвитку, інтелектуального та творчого зростання, забезпечує готовність здобувати надалі освіту самостійно. Тому все навчання в початковій школі має бути спрямоване на організацію й вдосконалення комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей, на оволодіння і творче використання засобів творення зв'язних висловлювань у власній комунікативній практиці. Такий підхід в навчанні рідної мови має забезпечити формування мовної особистості – людини, яка вільно й легко висловлюється з будь-яких питань, виявляючи високий рівень мовної культури, дбаючи про якість свого мовлення.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях достатньо уваги приділяється проблемі розвитку творчих умінь школярів. Так, у працях учених (В. Андрєєв, Г. Альтшулер, М. Махмутов, Т. Кудрявцев, А. Матюшкін, А. Хуторський та ін.) акцентується увага на встановленні засобів підвищення продуктивності пізнавальної активності учнів, організації їх сумісної творчої діяльності, розглядаються питання вдосконалення творчих здібностей школярів за допомогою створення проблемних ситуацій, розвитку творчого мислення й культури мовлення школярів у процесі виконання творчих завдань. Більшість дослідників вважає, що творчість – це факт нестандартного рішення простого завдання, здатність побачити те, що не вкладається в рамки раніше засвоєного. Отже, творчі вміння характеризуються наявністю інтелектуальної, творчої ініціативи, спрямованої на досягнення учнем нових оригінальних результатів, продукуванням великої кількості нестандартних рішень та різноманітних асоціацій. Досягти цього можна лише за умови наявності в дитини достатньо розвинуеного мовлення, гнучкості та оригінальності мислення, які протиставляються інертності, традиційності, передбачуваності.

Однією із найважливіших, на наш погляд, умов розвитку творчого потенціалу школяра є, безумовно, рівень оволодіння ним процесом комунікації на рівні комунікативної компетентності, що забезпечує вільне спілкування, самовираження й самореалізацію особистості в різних видах продуктивної творчої діяльності. Оскільки нами розглядається питання становлення й розвитку творчої особистості молодшого школяра на засадах компетентнісного підходу до процесу спілкування, то передусім необхідно врахувати, які компоненти входять до її структури. Як зазначає М. Пузанкова, такими складовими є «інтелектуальний компонент (логічне та образне мислення); мовний компонент (осмислення мовної теорії, сприйнятливості до семантики мовних одиниць); мовленнєвий (творчий) компонент (спроможність до звуко- і словотворення, володіння умінням побудови зв'язного лінгвістичного висловлювання (тексту)» [8, с.295].

У нашому дослідженні ми зосереджуємо основну увагу на реалізації мовного і мовленнєвого компонентів, які повинні допомогти учням зрозуміти сутність, функції, умови реалізації процесів говоріння й письма як окремих видів мовленнєвої діяльності та особливості використання мовних засобів для досягнення мети та завдань усної і писемної форм комунікації. У свою чергу це сприятиме формуванню й розвитку мовленнєво-творчого процесу школярів, результатом якого буде вільне, невимушене, неповторне, особистісно забарвлене, індивідуальне мовлення (в усній чи писемній формі). Ця точка зору знайшла подальший розвиток у дослідженнях, гіпотезах, висновках багатьох учених-психологів, лінгвістів, методистів: (І. Білодід, Л. Виготський, Т. Донченко, О. Леонтьєв, Л. Мацько, Н. Веніг, С. Ярмоленко та ін.).

Питання щодо формування в учнів комунікативних умінь (особливо вмінь говорити і писати) з позицій досліджень комунікативного процесу та його компонентів як окремих видів мовленнєвої діяльності, що мають істотні відмінності завдяки впливу на процес реалізації мовлення різноманітних екстралінгвістичних чинників, в сучасній лінгводидактиці майже не розглядаються. Так, поза увагою залишаються проблеми, пов'язані з методикою розвитку навичок говоріння й письма школярів як різно-рідних видів мовленнєвої діяльності, які суттєво різняться між собою не тільки формою реалізації, а й дією цілої низки позалінгвістичних факторів, що суттєво впливають на добір тих чи інших виражальних засобів.

Складність процесів говоріння й письма як окремих видів мовленнєвої діяльності, їх комунікативно-діяльнісна спрямованість, а також відсутність розуміння, а відтак і неврахування під час роботи над розвитком усного й писемного мовлення екстралінгвістичних чинників, що визначають специфіку писемного мовлення по відношенню до усного, свідчать про те, що вчителі-практики традиційно підходять

до формування навичок говоріння й письма. Такий підхід забезпечує лише засвоєння дітьми елементарних практичних умінь на основі фрагментарних знань про мовлення. При такому навчанні не формується пізнавальна позиція учнів щодо диференційованого сприймання мовленнєвої дійсності та відтворення її елементів відповідно до форми і змісту кожного з них. Наші спостереження свідчать про те, що в роботі над розвитком писемного мовлення, як правило, переважають вимоги до каліграфічних умінь, культури оформлення записів та розвитку мовленнєвих умінь складати речення, тексти. Разом з тим у шкільній практиці відсутні вимоги щодо вивчення і врахування особливостей усного й писемного мовлення, які зумовлюються наявністю чи відсутністю адресата, метою спілкування, а також відсутністю вимог до контролю мовця щодо досягнення ним комунікативної мети.

У зв'язку з цим у дітей не закладаються основи для подальшого розвитку механізмів розрізнення форм мовлення, врахування екстралінгвістичних умов їх реалізації. Це у свою чергу не дозволяє учневі обирати за основу створення усного чи писемного тексту відповідну модель породження висловлювання, враховуючи мовленнєву ситуацію, яка визначає мету, місце, обставини, характер адресата спілкування й конкретне комунікативне завдання. Такий підхід, на наш погляд, не сприяє формуванню в учнів початкової школи комунікативної компетентності, становленню й розвитку такої творчої особистості, яка б могла вільно, комунікативно спрямовано, ефективно, доречно, змістовно, стилістично вмотивовано, виразно, образно, емоційно виявляти себе в різних видах комунікативно-творчої діяльності.

Мета статті – окреслити проблему формування навичок говоріння й письма як засобу розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на засадах сучасних досліджень комунікативного процесу та його ситуативних складових, яка сприятиме становленню творчої особистості молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури свідчить про те, що більшість дослідників, у тому числі М. Вятютнев, стверджують, що комунікативна компетентність – це здатність використовувати мову творчо, цілеспрямовано, нормативно, у взаємодії зі співрозмовниками [2, с.40]. Цей факт особливо важливий для врахування його у процесі формування й розвитку творчої мовної особистості школяра. Інший погляд на сутність комунікативної компетентності має пряме відношення до можливості застосовувати набуті знання в комунікативному процесі залежно від різних ситуацій спілкування [3, с.19]. Так, І. Хомяк під комунікативною компетентністю розуміє «практичний досвід застосування мовленнєвих умінь і навичок у різних життєвих ситуаціях» [9, с.13]. Л. Мамчур вважає, що комунікативна компетентність – «це здатність індивіда налагоджувати та підтримувати необхідні контакти в соціумі, сукупність знань, умінь та навичок у сфері вербальних і невербальних засобів для адекватного сприйняття та відображення дійсності в різноманітних ситуаціях спілкування» [6, с.209]. Враховуючи ці два погляди, можемо констатувати: для формування і розвитку комунікативної компетентності необхідні сформованість мовних знань, умінь і навичок, а також відповідних умінь і навичок використовувати мовні і позамовні засоби комунікації відповідно до сфери, мети, завдань та ситуації спілкування. Їх сукупність найбільш точно, на нашу думку, відображає багатогранність комунікативної компетентності, її важливу роль у становленні та розвитку творчої особистості.

Важливою для нашого дослідження є думка Т. Вольфовської, яка під комунікативною компетентністю розуміє «необхідний людині рівень сформованості досвіду, умінь і навичок міжособистісної взаємодії, щоб успішно функціонувати в суспільстві з урахуванням власних здібностей і соціального статусу» [1, с.13]. Серед різноманітних підходів до розуміння цього поняття в сучасній психології найбільш вдалим, на наше глибоке переконання, є трактування комунікативної компетентності як готовності до діяльності. Тому складовими комунікативної компетентності, на думку психологів, є здатність до взаємодії в комунікативних ситуаціях, ситуативна адаптованість, вільне володіння вербальними та невербальними засобами соціальної поведінки, усвідомлення своєї здатності відчувати, зрозуміти та відреагувати правильно на психологічний стан співбесідника.

Отже, під комунікативною компетентністю слід розуміти здатність індивідуума взаємодіяти в різних видах мовленнєвої діяльності з іншими людьми на основі набутих знань, умінь і навичок, практичного досвіду комунікації для результативного й ефективного спілкування. Набута особистістю комунікативна компетентність дозволяє змінювати глибину, коло, сферу та умови спілкування, розуміти й бути зрозумілим для партнера по комунікації.

Комунікативна компетентність формується в процесі безпосереднього спілкування і тому завжди відображає досвід взаємодії між людьми. При цьому враховується знання вербальних і невербальних основ комунікації, умінь і навичок їх ефективного застосування у конкретній ситуації спілкування в ролі адресанта і адресата. Вона включає також уміння адекватно орієнтуватись в мовленнєвій дії, ініціювати спілкування та вміння приймати й вирішувати самостійно комунікативне завдання. Такі практичні вміння набуваються переважно в процесі безпосереднього спілкування. Однак комунікативного досвіду можна набути й опосередковано, читаючи тексти художньої літератури, переглядаючи спектаклі, кінофільми

тощо. У такий спосіб учень може отримати не тільки інформацію про характер комунікативних ситуацій, а й набути досвіду врахування особливостей міжособистісної взаємодії в тих чи інших ситуаціях спілкування. Це дозволить дитині запозичити з культурного контенту різноманітні засоби комунікації у відповідних життєвих ситуаціях взаємодії у вигляді просодичних, інтонаційних, лексико-граматичних, синтаксичних та стилістичних форм.

Аналіз і теоретичне узагальнення науково-методичної літератури дають нам змогу виявити такі основні критерії розвитку комунікативної компетентності учнів початкової школи:

1. Розширення функцій мовлення. Спочатку мовлення дитини виконує дві функції – як засіб установлення контакту (спілкування) та як засіб пізнання світу. Потім більш розвинене мовлення використовується для організації сумісної діяльності, а також для планування своїх дій. У школі розвиваються всі функції мовлення, але особливого значення набуває функція набуття й передачі інформації. Мовлення стає засобом самоусвідомлення та самовираження, засобом впливу на інших. Саме в цей час розвивається як міжособистісне, так і групове спілкування.

2. Практичне оволодіння формами мовлення. Спочатку дитина засвоює усне мовлення, яке із ситуативного переростає в контекстне, коли діти послуговуються мовленням залежно від умов спілкування. Однак контекстне мовлення достатньо не розвинене, і тому воно не зовсім зрозуміле, оскільки діти не вміють вказати на обставини дії (*де? коли? як?*). Письмом діти починають оволодівати в школі на основі усного мовлення. Однак, на наше глибоке переконання, писемне мовлення повинно розвиватися за спеціальною своєрідною методикою, відмінною від методики розвитку усного мовлення. Це пов'язано з тим, що обидві форми реалізації мови протікають за різних умов, мають свою специфіку, своєрідні екстралінгвістичні чинники, які потрібно враховувати під час навчання як усного, так і писемного мовлення. Важливо, щоб діти зрозуміли лінгвістичні відмінності обох форм мовлення і щоб їх писемне мовлення, за словами В. Ляудис та І. Негуре, не було транскрипцією усного [5, с.36]. Іншими словами, «навчаючи учнів писемного мовлення, слід домогтися, щоб вони чітко зрозуміли відмінність мовного оформлення усного й писемного варіантів тексту, практично оволоділи специфічними для усної і писемної форм реалізації мовлення лінгвістичними засобами» [7, с.13].

3. Відсутність в учнів початкових класів сформованих умінь і навичок вільно будувати усні й писемні висловлювання. Їх усне мовлення невиразне, одноманітне, містить багато повторів окремих слів, часто переривається, нелогічне, часто не має структурного завершення та не досягає комунікативної мети. Писемне мовлення відрізняється від усного переважно тим, що воно фіксується на папері. Написаний учнями початкової школи текст у більшості випадків позбавлений логічності, повноструктурного викладу думки, що робить його незрозумілим для адресата. Тому молодші школярі повинні навчитись композиційно структурувати етапи розгортання думки, послідовно й зрозуміло для читача викладати власні міркування, наводити аргументи, дбати про причинно-наслідкові зв'язки між попередньою та наступною думкою, доречно використовувати ті чи інші факти, мотивувати ними [7, с.15].

4. Відсутність потреби в забезпеченні мовної виразності власного висловлювання й адекватності сприйнятої адресатом інформації, несформованість умінь контролювати висловлену думку, вносити при необхідності відповідні корективи.

Учителю важливо пам'ятати, що всі мовленнєві дії, які входять до структури мовлення, пов'язані з власною проміжною метою, підпорядковані загальній меті спілкування. Кожна мовленнєва дія має чотирифазову структуру, а кожна фаза відповідає певному етапу породження зв'язного висловлювання, зокрема:

- орієнтуванню в умовах мовленнєвої ситуації. Для цього необхідно чітко визначити умови спілкування, тип висловлювання, його загальну мету, наявність чи відсутність конкретного адресата мовлення, його характер, соціальний статус, вік та інші особливості, обрати відповідно до цього стиль спілкування;

- плануванню висловлювання. На цьому етапі з'ясовується, про що саме потрібно говорити, в якій послідовності розташувати структурні елементи висловлювання, як побудувати текст, щоб у повній мірі розкрити тему й досягти поставленої мети. При цьому автор має передбачити використання таких мовних одиниць, які забезпечили б адекватне розуміння адресатом думки, висловленої адресантом;

- реалізації програми висловлювання. Цей етап являє собою безпосереднє породження зв'язного тексту на основі врахування дії перших двох;

- контролю за власною мовленнєвою діяльністю. На цьому етапі мовець передбачає співвіднесення результатів мовленнєвого впливу на слухача (у писемному варіанті на читача) із завданням висловлювання, вносить необхідні поправки, пояснення, полегшуючи адресатові однозначне сприйняття інформації, виявляє та виправляє допущені помилки у процесі побудови висловлювання, які стосуються як змісту, так і оформлення повідомлення.

Особливо хочемо звернути увагу вчителів на тому, що писемне мовлення відрізняється від усного відсутністю контакту з адресатом, воно протікає в інших умовах і в іншій ситуації, характеризується іншим способом передачі та сприймання інформації, засобами вираження, способом психолінгвістичного сприйняття, умовами реалізації мовлення, можливістю редагування, мірою зв'язаності та мовним оформленням тексту. Фіксований текст незалежний від реакції адресата, він має бути зорієнтований на уявного читача, а виклад інформації повинен бути настільки точним і логічно послідовним, щоб адресат легко й адекватно міг його зрозуміти. У зв'язку з цим висувуються такі вимоги до писемного мовлення, як підкреслено чітка логічна послідовність викладу інформації, повнота, завершеність, зв'язність, синтаксична розгорнутість, лексична різноманітність, стилістична довершеність і відповідність комунікативному задуму.

Використання спеціально дібраних ситуативно-комунікативних вправ, спрямованих на послідовне формування в учнів текстологічних та комунікативних навичок, на усвідомленні ними суті й природи процесу спілкування, урахування особливостей умов реалізації усної та писемної форм мовлення, дозволяє суттєво підвищити рівень їх комунікативної компетентності. Виконання таких завдань допомагає учням орієнтуватись у різноманітних життєвих ситуаціях, наближає їх до умов реальної комунікації й сприяє формуванню та розвитку необхідних для сучасної людини комунікативних умінь і навичок побудови усного й писемного мовлення, сприяє забезпеченню їх комунікативної компетентності та становленню творчої особистості відповідно до вимог часу.

Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні взаємодії навичок говоріння й письма з іншими видами мовленнєвої діяльності учнів початкової школи, у забезпеченні комунікативно-діяльнісного підходу в навчанні, у трансформації наявних у підручниках вправ у ситуативно-рольові, а також у поетапному використанні на уроках словесності системи комунікативних завдань, які б сприяли ефективному розвитку творчої мовної особистості та її соціалізації.

Література

1. Вольфовська Т. Комунікативна компетентність молоді як одна із передумов досягнення життєвої мети /Т. Вольфовська// Шлях освіти. –2001.– №3.– С.13-16.
2. Вятютнев М.Н. Коммуникативная направленность обучения русскому языку в зарубежных школах / М. Н. Вятютнев // Русский язык за рубежом. – 1977. – № 6. – С. 38-45.
3. Гез Н.И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н. И. Гез // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 2. – С. 17-24.
4. Колкатіна Н.М. Розвиток творчих здібностей/ Н.М. Колкатіна //Початкове навчання та виховання. – 2009. –№19-21. – С. 34-43.
5. Ляудис В.Я. Психологические основы формирования письменной речи младших школьников/ Ляудис В.Я., Негуре И.П. – М.: Международная педагогическая академия, 1994. – 150с.
6. Мамчур Л.І. Комунікативна компетентність особистості: її роль і значення в успішному спілкуванні/ Л.І. Мамчур // Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету. – 2006. – Ч.2. – С. 203-209.
7. Пруняк В.В. Шляхи формування мовної особистості молодшого школяра в контексті підготовки його до навчання в основній школі/ В.В.Пруняк// Теорія і практика формування мовної особистості в умовах сучасних технологій навчання і виховання в загальноосвітніх закладах та вищій школі: зб. наук. праць. – Вип.2. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – С.7-15.
8. Пузанкова Е.Н. Развитие языковой способности при обучении русскому языку в средней школе: дис... д-ра пед. наук/Е.Н. Пузанкова.–М, 1997.- 390 с.
9. Хомяк І. Мовленнєва компетентність викладача вищої школи / І. Хомяк // Слово.– 2014. – №1. – С. 13-17.

References

1. Volfovska T. Komunikativna kompetentnist molodi yak odna iz peredumov dosiahnennia zhyttievoi mety /T. Volfovska// Shliakh osvity. –2001.– #3.– S.13-16.
2. Vyatyutnev M.N. Kommunikativnaya napravlennost obucheniya russkomu yazyku v zarubezhnyh shkolah / M. N. Vyatyutnev // Russkij yazyk za rubezhom. – 1977. – № 6. – S. 38-45.
3. Gez N.I. Formirovanie kommunikativnoj kompetencii kak obekt zarubezhnyh metodicheskikh issledovaniy / N. I. Gez // Inostrannye yazyki v shkole. – 1985. – № 2. – S. 17-24.
4. Kolkatina N.M. Rozvytok tvorchykh zdibnostei/ N.M. Kolkatina //Pochatkove navchannia ta vykhovannia. – 2009. –#19-21. – S. 34-43.
5. Lyaudis V.Ya. Psihologicheskie osnovy formirovaniya pismennoj rechi mladshih shkolnikov/ Lyaudis V.Ya., Negure I.P. – M.: Mezhdunarodnaya pedagogicheskaya akademiya, 1994. – 150s.
6. Mamchur L.I. Komunikativna kompetentnist osobystosti: yii rol i znachennia v uspishnomu spilkuvanii/ L.I. Mamchur // Zb. nauk. prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. – 2006. – Ch.2. – S. 203-209.
7. Pruniak V.V. Shliakhy formuvannia movnoi osobystosti molodshoho shkoliara v konteksti pidhotovky yoho do navchannia v osnovnii shkoli/ V.V.Pruniak// Teoriia i praktyka formuvannia movnoi osobystosti v umovakh suchasnykh

tekhnologii navchannia i vykhovannia v zahalnoosvitnikh zakladakh ta vyshchii shkoli: zb. nauk. prats. – Vyp.2. – Kryvyi Rih: KDPU, 2009. – S.7-15.

8. Puzankova E.N. Razvitie yazykovoj sposobnosti pri obuchenii russkomu yazyku v srednej shkole: dis... d-ra ped. nauk/E.N. Puzankova.–M, 1997.– 390 s.

9. Khomiak I. Movlennia kompetentnist vykladacha vyshchoi shkoly / I. Khomiak // Slovo.– 2014. – #1. – S. 13-17.

УДК 378.147

DOI 10.31652/2415-7872-2020-61-56-61

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Н. О. Пахальчук

orcid.org/0000-0001-7098-3821

О. П. Григорович

orcid.org/0000-0002-3251-5178

О. А. Голюк

orcid.org/0000-0001-6309-9261

У статті розглядається поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище». Автори досліджують також поняття «здоров'язбережувальний потенціал». Дослідники доводять значення та позитивну роль освітнього середовища на формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді. Необхідність формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього фахівця зумовлює пошук шляхів забезпечення її формування в процесі професійної підготовки. У статті розглядається також сутність, основні методологічні підходи до забезпечення, принципи та напрямки здоров'язбережувальної освіти. Авторами запропонована модель використання здоров'язбережувального потенціалу освіти.

Ключові слова: здоров'язбережувальне освітнє середовище, здоров'язбережувальна компетентність, здоров'язбережувальний потенціал, студентська молодь, заклад вищої освіти.

USING THE HEALTH-SAVING POTENTIAL IN HIGHER EDUCATION

N. Pakhalchuk, O. Hrygorovych, O. Holiuk

The theoretical aspects of the concept of «healthy environment» are examined in the article. The authors present a study of the concepts of «health- saving potential». Proclaiming health- saving competence the key one for any future specialist in any industry leads to the necessity to seek ways for its development within the vocational training process. The article substantiates the importance and positive role of creating an educational environment in the educational process of learning institutions. The article deals with the main methodological approaches to providing, the principles and the directions of health saving professional education. The article offers theory-based directions of creating a health-keeping educational environment. Applications in the educational process of health-saving technologies improve the educational process, provide favorable conditions for studying, creating the optimal organization of the educational process, forming a fully-fledged and rationally organized training regime. It is aimed at providing the development of the University's infrastructure for the active preservation, rehabilitation and health promotion of student youth and contributing to the education of students in the health culture. The health of the students can be saved only by actively introducing into the practice of educational health- saving technologies. The model of using health-keeping potential in education is offered.

Keywords: health-saving educational environment, health- saving competence, health- saving potential, students, higher educational establishment.

Стандартом вищої освіти України задекларовані загальні та спеціальні компетентності, які повинні набути майбутні фахівці. Так, серед програмових результатів навчання визначається наявність «навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей» [13, с. 10]. Наразі науковцями ведуться постійні пошуки використання здоров'язбережувального потенціалу освіти. Так, вчені пропонують формувати досвід фізкультурно-оздоровчої діяльності в освітньому закладі, залучувати студентів як до традиційних форм фізичного виховання, так і до більш широкого спектру практик руху [2; 3; 6; 11; 14; 15 та ін.]; використовувати потенційні можливості усіх компонентів здоров'язбережувальної технології (аксіологічного, гносеологічного, здоров'язбережувального, емоційно-вольового, екологічного, фізкультурно-оздоровчого) [9]; поєднувати розумові та психічні навантаження з оптимальною фізичною